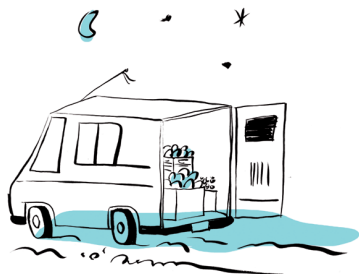

„UNA FAMÍLIA DE POR„

Francesc Gisbert

Dibuixos de César Barceló

1. Més pobres que les rates del desert

Quan mon pare començà repetir-ho, ara i adés, vaig intuir que no devia ser res de bo: «Som més pobres que les rates del desert». La primera vegada que ho vaig sentir, no vaig entendre l'abast total de l'expressió. Després, però, a força de tornar-hi tant, en els moments de desesperació, en vaig deduir el significat. Nosaltres sempre havíem sigut una família més aïna pobra. Vivíem en un edifici de l'any de la picor. I allà amunt, en un seté pis, sense ascensor, diminut com una capsa de sabates i amb les parets plenes d'esquerdes. En aquell pis ens amuntegàvem tota la família: els meus pares, el meu germà

menut de sis anys, l'àvia Gertrudis de noranta i Simba, el nostre gos, d'edat indeterminada.

Nosaltres, pitjor que millor, anàvem fent i apedaçant, com se sol dir. Però, atés que la felicitat no dura eternament, un bon dia, hi van aplegar uns senyors molt ben vestits. Aquests senyors molt ben vestits van dir que eren funcionaris de l'ajuntament, arquitectes o alguna cosa per l'estil; ens van informar, educadament, que la casa tenia massa anys i massa xacres, i que amenaçava ruïna. Jo no vaig entendre res. Perquè l'àvia Gertrudis, també era vella, amb més anys i xacres dels que ella voldria, i com rondinava mon pare, no hi havia manera de tombar-la. El cas és que, poc després, haguérem de deixar el pis. Van dur unes màquines molt grans i escandaloses que el van enderrocar en un tres i no res, enmig d'un núvol de polseguera i un infern de terrabastall.

A banda del pis, l'únic que teníem era una furgoneta. Els pares treballaven quan podien de venedors ambulants. A l'hivern venien roba per diferents mercats i, a l'estiu, fruita i refrescos per les platges. Carregaven la furgoneta i se n'anaven a córrer l'andola per pobles i mercats. Ens deixaven sols amb l'àvia, perquè ens cuidara. Però com que l'àvia era gran i caduquejava, perquè

de viure i rodar tant la gent es desgasta, érem nosaltres els qui havíem de cuidar-la.

Comptat i debatut, que ens van fer fora de la casa on vivíem, perquè deien que estava en ruïnes i volien construir-ne una de nova. Jo, al principi, em vaig posar més contenta que un gínjol:

–Àvia, quan edificuen la casa nova, ens donaran un pis?

–No, Rut. Els vendran a qui els puga pagar.

–I nosaltres no els podem pagar?

–No.

–Per què?

–Perquè som més pobres que les rates.

–I aleshores, on anirem a viure?

Arribats a aquest punt, l'àvia va estimar-se més no contestar directament. Va elevar les mans al cel, arronsà els muscles i donà a entendre que el destí proveiria. El murri del destí no badà boca. Els que sí enraonaren força, per decidir la nostra sort, van ser els pares:

–No tenim diners per comprar-nos una casa ni llogar-ne cap. Però no passa res. Encara ens queda alguna cosa. Tenim la furgoneta.

El pare ho va amollar amb orgull, per donar-nos a entendre que no havíem de sentir-nos totalment perduts. Com que la furgoneta era l'únic que ens quedava, ens hi haguérem d'embotir a viure. Vam estar una temporada fent vida sobre quatre rodes. Acostumàvem d'anar de poble en poble, a muntar la tenda ambulat. Al començament ho trobava divertit. Va coincidir amb les vacances d'estiu a l'escola. Vaig pensar que per primera vegada ens

n'aniríem a algun lloc, en comptes de prendre el sol i el bany al terrat de casa. En aquell tonell que el pare omplia d'aigua i envoltava de cossiols per fer-nos creure que nadàvem a les platges paradisiàques d'una illa deserta.

El problema és que la furgoneta era menuda i quan la carregàvem, quasi no hi cabíem drets. El gènere l'havíem d'encabir a dins, ben apilat en caixes. I a fora, sobre la baca, col·locàvem els matalafs i una pila de cadires plegables que havíem decidit salvar de les excavadores. De nit, buscàvem algun descampat, pels afores o vora la carretera. I si feia bon oratge, paràvem el campament de matalafs i dormíem a la serena, a recer d'algun marge o alguna pineda. I si es girava fred o plovia, ens embotíem a la furgoneta el millor que sabíem. De tan junts i premuts que havíem d'estar, ningú no passava fred.

El maldecap més gros, però, el teníem quan anàvem «a carregar». Aleshores, havíem de fer miracles per a encabir-ho tot. Afortunadament, com que sempre havíem viscut en l'estretor, ja hi estàvem avesats. Sabíem afrontar les dificultats, encara que fóra a espentes i trompellots.

Fou en un dels nostres desplaçaments, quan la vam trobar. Aquella nit havíem anat «a carregar». El pare anomenava d'aquesta manera el fet de carregar el gènere a la furgoneta. El procediment que seguíem

era simple però una miqueta singular, per als no iniciats en la matèria. Ens acostàvem fins algun bancal de bresquilleres, albercoquers o cirerers, depenent de l'època. Aleshores, paràvem la furgoneta, baixàvem i començàvem a omplir les caixes. L'operació calia executar-la amb màxima celeritat i discreció, a les fosques i al més silenciosos possibles. Jo, com tantes altres coses, no n'entenia ni un borrall. Afortunadament, el pare ho explicava, amb la seua peculiar manera de fer-nos sentir més bé, al meu germà i a mi:

–Papa, per què venim de nit, quan no hi ha ningú al bancal?

–Filla meua... Perquè si hi vinguérem de dia, destorbaríem als amos, quan treballen.

–Papa, i per què anem amb tantes presses i sense encendre cap llum?

–Filla meua, jo t'ho explicaré. Ho fem amb presses, a fosques i sense parlar, perquè ara els arbres dormen. I hem de collir la fruita sense despertar-los. De manera que tanca la boqueta de pinyó i afanya't. I vigila l'àvia, que aquesta dona s'allunya massa i ens donarà un disgust.

L'àvia Gertrudis també ens ajudava a la collita, a pesar dels noranta anys. Ella era l'encarregada d'abaixar

les branques amb el mànec del gaiato, perquè el meu germà i jo hi poguérem arribar. Però calia anar amb compte, perquè estava mig coixa, mig cega i mig sorda. I seguit seguit, esvarava i redolava per alguna séquia. Aleshores, tocava agafar-la entre tots: mon pare i ma mare dels braços, el meu germà del cul i jo de l'esquena. I estirar i estirar amb força, per traure-la del clot. Però no patiu, era una dona molt forta. Es quedava una mica estabornida i la deixàvem descansar recolzada contra la soca d'algun arbre, mentre Simba li llepava la cara. A l'estona, ja estava recuperada i abaixant-nos branques amb el gaiato.

De vegades, a pesar del nostre mutisme, ens descobriem. Vèiem acostar-se uns fars per la carretera o sentíem alguna veuassa a la llunyania. Normalment, Simba, dotat d'una oïda excepcional, ens n'advertia. Aleshores, el pare ordenava plegar:

–Ja hem collit prou per a hui, escampem la boira.

I en un tres i no res, carregàvem la furgoneta, ens embotíem d'un bot i abandonàvem l'espai trontollant pels clots dels camins i derrapant a les revoltes. Una d'aquelles nits, en què ens descobriren i haguérem de fugir, un cotxe ens volia acaçar. No sabíem per on paràvem, perquè corríem per carreteres secundàries, quan no per camins de grava o terra que travessaven extensions de conreus. Vam sentir una espècie de trets. Hauria jurat que ens disparaven amb un rifle de perdigons. Quan li ho vaig dir al pare, va proferir una rialla sonora:

–T'has begut l'enteniment? Això deu ser la mascletà de les festes d'algun poble.

Davant d'aquesta resposta em tocava tallar. La mare anava mirant per la finestra, cada vegada més nerviosa:

–Encara ens segueixen, Joan.

–El masover dels nassos es pensa que açò és una pel·lícula de lladres i serenos.

–Trenca per aquella cruïlla amb els llums apagats, a veure si el perdem.

Tal dit, tal fet. Apagàrem els llums i enfilàrem per una senderola. Aquell caminal costerut estava ple de clots i enfondrons, semblava que ens havíem ficat en una muntanya russa. Per culpa de la costera i el mal estat del camí, la pila de caixes es va desfermar i es féu una escampadissa monumental de bresquilles i albercocs per dins de la furgoneta. Van anar acumulant-se al final, on teníem lligada l'àvia. Quan ens vam adonar estava sepultada per una allau de fruita, sacsant els braços i demanant auxili.

La costera semblava no tindre fi. Afortunadament, havíem perdut els nostres perseguidors. Ens endinsàvem per un camí de muntanya, flanquejat d'avets centenaris, de branques caigudes sobre la pista que colpejaven el sostre i els vidres de la finestra com si ens volgueren agafar d'un grapat. Més enllà dels avets no s'hi veia res, llevat de la foscor i les ombres impenetrables d'un bosc:

–Mira, Joan, això sembla un mas.

–Sí, no té llums. Per l'aspecte, diria que està abandonat. Ves per on, ja tenim on acampar aquesta nit.

Vam entrar en la plaça de l'edificació. Es tractava, efectivament, d'un mas. Es trobava bastant ben conser-

vat i, més que una casa de llauradors, tenia un cert aire aristocràtic. Estava format per un edifici rectangular, custodiat per un porxe de columnes i tres torres, dos als costats i una de central. Vam aparcar enmig del jardí, darrere d'uns grans arbusts que ocultaven el vehicle.

Vam baixar més marejats que un allioli. En obrir les portes de darrere, va caure la pila de fruita acumulada. Els gemecs i un peu blanquinós ens ajudaren a localitzar l'àvia enmig del munt. Com que aquella nit feia bon oratge, decidírem traure els matalafs i escampar-los pel jardí. El travessava una xarxa de sendes de lloses, sobre les quals, després de xafar i enretirar les males herbes, ens vam acomodar. Estàvem tan rebentats que vam caure cruixits i blaus de son.

2. La casa de les tres torres

L'endemà, els primers rajos de sol ens van despertar a trenc d'alba. Ens vam desemperesir i procedírem a amanir l'esmorzar. La mare ens va calfar una mica de llet, en una cuina portàtil. Després, havent tornat a carregar la fruita a les caixes, els pares se'n van anar a fer mercat. Com que el lloc semblava força agradable i acollidor, vam decidir que hi passaríem uns quants dies acampats.

El fet de no acompanyar els pares responia a la necessitat de condicionar una miqueta l'indret per a acampar. Amb l'àvia i el meu germà, vam netejar millor el camí de lloses de males herbes, en el sector que preteníem ocupar. Vam descobrir una glorieta coberta, que